

Svoboda podjetniške presoje na sodišču

TATJANA BOŽIČ, DELOITTE LEGAL
finance@finance.si

Zadnje čase so izjemno aktualne odškodninske tožbe, predvsem zoper nekdanje člane uprav velikih družb in bank. V strokovni javnosti se pojavlja čedalje več polemik o dopustnosti vmešavanja sodišča v podjetniško odločanje in o smotnosti takšnih tožb nasploh.

S sprožitvijo odškodninskega postopka na sodišču namreč vsebino in racionalnost odločanja vodilnih ali nadzornih organov prepustimo sodniku, ki so seveda nujno dobro podkovani v pravo, vendar pa se ob tem postavlja vprašanje, ali lahko odločajo o učinkovitosti in racionalnosti poslovne odločitve, če sami niso nikoli vodili podjetja in če se v dosežani praksi še niso spopadali s tržnimi razmerami.

Odvračanje od učinkovitega opravljanja dela

Pojavlja se bojazen, da bi sprožanje odškodninskih postopkov dobre vodstvene kadre odvrčalo od učinkovitega izvajanja funkcij in sprejemanja tveganih odločitev, kar je seveda slabo za širano slovensko gospodarstvo. Res je, da mora biti slabo vodenje podjetij sankcionirano, dosojene odškodnine pa imajo lahko preventivni učinek in odvrčajo od slabih praks. Vendar pa vsaka napačna odločitev, ki povzroči škodo, ne pomeni tudi kršitve dolžne skrbnosti in posledično odškodninske odgovornosti. Pogosto namreč še tako skrbno zasnovana odločitev zaradi zunanjih dejavnikov in spleta okoliščin ne prinese na-

črtovanih in zelenih rezultatov.

Sodišče po veljavni zakonodaji presoja kršitev dolžnosti skrbnega ravnanja in kršitev dolžnosti lojalnosti družbi. Obe sta pravna standarda, kar pomeni, da vsebino dobiva v vsakem konkretnem primeru. Katero pasu dolžnosti uprave? Nekatere so izrecno predpisane v zakonih, druge pa ne in se tako vsako posamezno ravnanje vsebinsko presoja v okviru pravnih standardov, ali je bilo skrbno, lojalno ter ali bi tako ravnal povprečni član organa vodenja ali nadzora v primerljivi družbi in primerljivi situaciji.

Menedžer pred sodiščem

Predstavljajte si sebe v vlogi menedžerja, seveda tisti, ki to niste (tisti, ki to ste, se boste namreč zlahka poistovetili z obravnavano tematiko). Vsak dan sprejemate pomembne in tvegane odločitve. To od vas zahtevajo družbeniki in letni načrt, ki ga morate doseči. Predstavljajte si, da vam za vsako odločitev nad glavo visi morebitna milijonska odškodninska tožba.

Težava je tudi v tem, da sodišče odloča za nazaj, ko že ima pred očmi rezultat odločitve, uprava pa odloča za naprej, ko je rezultat nejasen. Nobelov nagradjenec Kahneman je to situacijo označil s terminom »hindsight bias«, kar pomeni, da so sodniki nekako okuženi z izidom odločitve, morali pa bi upoštevati celoten potek od sprejetja odločitve naprej in presoditi, ali je bila v danih okoliščinah razumna in skrbna ne glede na to, da se na koncu ni izšla po načrtih.

Tuja sodna praksa pozna pravilo podjetniške

presoje

Tuja sodna praksa, predvsem ameriška in nemška, je ravno iz teh razlogov uveljavila pravilo podjetniške presoje, »business judgement rule«. Bistvo tega pravila je, da uprava ne odgovarja za vsako napačno odločitev, zaradi katere družbi nastane škoda, ampak ji mora zmeraj ostati določeno območje proste presoje - »safe harbour«, znotraj katerega sprejema odločitve. Tako pod predpostavkami, ki jih določa pravilo podjetniške presoje, negativen izid odločitve ne bo pomenil kršitve dolžne skrbnosti, kar pomeni, da ne bodo izpolnjene predpostavke odškodninske odgovornosti.

Da bi se član organa vodenja ali nadzora lahko skliceval na pravilo podjetniške presoje, mora imeti odločitev podjetniško naravo. Zavezano se mora odločiti med dvema ali več alternativami, odločitev mora biti nujno svobodna, kar pomeni, da ne sme temeljiti na zakonu, statutu, poslovniku ali drugem aktu, ki k določenim odločitvam zavezujejo in te morajo biti sprejete.

Prav tako pri sprejemanju odločitve ne sme biti konflikta interesov, ravnanje pa mora biti usmerjeno izključno k interesom družbe. Odločitev mora temeljiti na primernih informacijah, tisti, ki odločitev sprejema, pa mora ravnati v dobri veri. Pravilo podjetniške presoje se je že uporabilo v sodni praksi slovenskih sodišč (III Ips 75/2008, VSL I Cpg 171/2012, VSM I Cpg 539/2013), kar je spodbudno, hkrati pa daje občutek, da morate niso vedno potrebne neštede spremembe zakonodaje, saj je včasih možno odločati tudi

v okvirih že veljavnih določb, prav temu namreč služijo pravni standardi.

Novi ZGD prinaša nekaj sprememb

Osnutek predloga sprememb Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-II) določila o odškodninski odgovornosti članov organov vodenja in nadzora med drugim dopolnjuje tudi z umešitvijo načela podjetniške presoje kot vodila za ugotavljanje obstoja predpostavk odškodninske odgovornosti oziroma kot merilo za presojo dolžne skrbnosti vodilnih in nadzornih organov. Predlog novega besedila 263. člena ZGD-1 tako v prvem odstavku vsebuje izjemo, po kateri določeno ravnanje ne bo štetu za kršitev dolžnosti ravnanja.

Kaj bo razumno

Za kršitev dolžnosti ravnanja skrbnostjo vestnega in poštenega gospodarstvenika ne bo šlo, če je član organa vodenja ali nadzora smel pri sprejemanju podjetniške odločitve razumno domnevati, da ravnana podlagi primernih informacij in v dobro družbe. Dopolnitev je vsekakor dobrodošla, čeprav bo samo besedilo še vedno vsebovalo pravne standarde, ki jih bo treba presojati v praksi. Kaj je v neki situaciji razumno? Katero so primerne informacije? Pri presoji podjetniških odločitev bomo tako računali na sodno prakso, ki se bo lahko zgledevala po tuji, kjer je to načelo že ustaljeno in služi kot dober institut za razmejevanje podjetniških in škodljivih odločitev.

Tatjana Božič, Deloitte Legal:

Težava je tudi v tem, da sodišče odloča za nazaj, ko ima pred očmi rezultat odločitve, uprava pa odloča za naprej, ko je rezultat nejasen.

